

megkülönböztetését vizsgálta a gyerekek percepciójában. Nagy teret szentel monográfiájában a testvérek magyar nyelvű diskurzusának, a kódváltás elemzésének. – Érdekes, hogy másfél évi magyarországi tartózkodás után a gyerekek egymás között kezdtek magyarul kommunikálni otthoni körülmények között is, többnyire játék közben. Az angol nyelvet csak a szülőkkel való interakciók során használják.

Sajnálatosnak tartom, hogy a szerző figyelmen kívül hagyta azt a néhány Magyarországon született, a gyermekkori kétnyelvűséggel foglalkozó tanulmányt, amelyek adalékokat, helyzetképet nyújtanak a kétnyelvű gyermekek (különböző nyelvi párosítású: magyar-országi, magyar-angol, magyar-német, sőt magyar-eszperantó) beszéd- és személyiség fejlődéséről.

A Navracsics Judit által írt *A kétnyelvű gyermek* című monográfiát kétségkívül nagy érdeklődéssel fogadják majd nemcsak a diákok, kutatók, nyelvtanárok, hanem maguk a szülők is, akik azt akarják, hogy gyermekük kétnyelvűként nőjön fel; az viszont kétséges, hogy kellő gyorsasággal meg tudják-e találni a szükséges fejezetet a tartalomjegyzékben szereplő lapszám alapján. A tartalomban jelzett oldalszámok ugyanis nem egyeznek meg a fejezetek lapszámaival. A diákok és kutatók, akik tanulmányukat a szerzőre való hivatkozással szeretnék gazdagítani, szintén nagy bajban lesznek, mert egyszerűen hiányzik a könyv megjelenési éve. Kár!

Jarovinszkij Alekszandr

Tricia Hedge / Norman Whitneuy (szerk.)

Power, Pedagogy & Practice

Oxford University Press, Oxford,
1996. 398 p.

Az angol nyelvtanárok egyik legpatinásabb szakfolyóirata, az *ELT Journal* (a továbbiakban: ELTJ) már több mint ötven éve jelenik meg. A folyóirat vékony füzeteti ta-

nárok, egyetemi hallgatók és kutatók állandó munkaeszköze, így aztán szinte minden idegen nyelvű szakirodalmat tartó könyvtárban megtalálhatók. Azaz, ha megtalálhatók. Az éppen kikölcsonzott számok vagy a hiányos évfolyamok többek számára okoztak már bosszúságot. Ezért is örülhetnek sokan a *Power, Pedagogy & Practice* című kötetnek, amely az ELTJ nyolc évfolyamának válogatott cikkeit tartalmazza.

A kiadvány megjelenése egybeesett a folyóirat ötven éves fennállásával. Azokról a nyelvoktatási irányvonalakról igyekszik képet adni, amelyek 1988 és 1995 között leginkább jellemezték a szakmát, a kötetbe foglalt 27 cikket tehát három nagy téma köré rendezték a szerkesztők. A cím három szava a kötet három részének fejezetére utal.

Az első rész (Power) az angol nyelv tulajdonjogának kérdéséről firtatja. Az angol nyelv nemzetközivé válásának törvényszerű velejárója, hogy megdőlnék egyes hatalmi pozíciók, átrendeződnek az erőviszonyok, megváltozik a nyelvoktatás szereplőinek feladata és felelőssége. Ebbe a témakörbe tartozik az angol anyanyelvű tanár-ideál kérdése, az angol nyelvterületek kultúrájának státusza vagy az angol nyelv különféle változatainak egymáshoz való viszonya.

Egyre nyilvánvalóbb, hogy az angol anyanyelvű tanár mítoszának ideje lejárt, és ezt az egész anyanyelv-ügyet valószínűleg szép csendben le kellene venni a nyelvészeti kérdések listájáról (Rampton, 1990). Ugyanakkor az angol és nem-angol anyanyelvű tanárok közötti különbséget sem eltusolni, sem letagadni nem érdemes: mindkettőnek megvan a maga erőssége és gyengéje, egy tanárnak éppen az a dolga, hogy ezekkel tisztában legyen (Medgyes, 1992). Emellett Phillipson (1992) helyt ad annak a kritikának, miszerint a globálisan piacra dobott brit és amerikai „szellemi export” létjogosultsága és haszna bizonyos kultúrákban igen csak megkérdőjelezhető.

Ebben a részben két cikk is foglalkozik a nemek szerepével a nyelvoktatásban – és ezen most nem a *he / she / it* névmásokat kell értenünk. Vajon igaz-e, hogy egy nyelvórán a tanár nem szentel azonos mennyiségű időt és figyelmet a fiúkra és lányokra (Sunderland, 1992)? És mindez nem abból adódik-e, hogy a környező társadalomban kiegyensúlyozatlan a nemek közötti hatalmi viszony? Spolsky (1989) írása irodalmi szövegek elemzését vizsgálja, amelyből kiderül, hogy a női olvasók értékrendjével gyakorta konfliktusba kerül mindaz, ami egy órán objektív értékelésként elhangzik.

A második rész (Pedagogy) cikkei a nyelvtanárok szakmai fejlődésével foglalkoznak, illetve arra a kérdésre keresik a választ, hogyan tanulható a tanítás. A kötet által bemutatott korszakban szaporodtak el azok az írások az *ELTJ*-ben, amelyek a tanárképzés gyakorlati oldalával foglalkoztak. Ekkor született meg a reflektív szakember gondolata, mely szerint a szakmai fejlődés legfőbb rugója maga a tanár, aki kritikusan szemléli saját működését, igyekszik megérteni az őt körülvevő osztálytermi folyamatokat, tanulságokat von le belőlük, és későbbi munkáját már ezek figyelembevételével tervezi meg. Ehhez persze jó megfigyelőnek kell lenni, az osztálytermi megfigyelés viszont tanítható és fejleszthető készség (Sheal, 1989). Jarvis (1992) szerint a tanár-továbbképzési programok egyik fontos eszköze lehet a naplóírás, amely segít kialakítani a szakmai tudatosságot és a reflektív gyakorlat alapja lehet.

A második rész egyik műfajilag is legizgalmasabb cikkének szintén van magyar vonatkozása: a kötet szerkesztője Bodóczy Caroline-nal és Angi Malderezettel készített interjút, akik a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen folyó mentor (COT) képzésről beszélnek (1994).

A harmadik rész (Practice) a tantervké-

szítés hátterét és gyakorlatát világítja meg, a pontos célkitűzésektől kezdve egy program gyakorlati lépéseinek során át az eredmények értékelésének és a program módosításának lehetőségéig. Nem meglepő, hogy egy olyan korszakban, amelyben igényfelmérés és a diákközpontúság alapelvekké váltak, a nyelvtanárok kutatói szemmel figyelik a nyelvoktatási programok eredményességét és kísérleteznek azok tökéletesítésével.

Több cikk is foglalkozik a kommunikatív nyelvoktatás alapkérdéseivel, azaz hogy miképp lehet valódi kommunikatív helyzeteket teremteni a nyelvórán (Kumaravadivelu, 1993), vagy hogy milyen lehetőség van a szerepjátékok felhasználására az irodalomtanításban (Gerber, 1990). Az írások zöme azonban a tanárok és a tanulók szerepével és felelősségével foglalkozik, például a tanulóközpontú módszertan kapcsán (Tudor, 1993), amely fogalom – bár még nem is olyan régi – máris szinte dogmaként működik, vagy az írás folyamatának tanítása (*process writing*) elhangzott előadások változatával szerepel (1994), amelyben a tankönyvek vitatott szerepéről szólnak – és nem csak a nemzetközileg elismert szerző álláspontját képviselve.

A kötet a benne kínált olvasnivalón túl remekül használható forrásmunkának és lelőhelyjegyzéknek is, hiszen a végén megtalálhatók a közreműködők életrajzi adatai egy összesített bibliográfia és a 8 évfolyam valamennyi cikkének címszavak szerinti indexe is.

Az angol nyelvtanárok és módszertanok szeretik az alliterációkat. A „három P” az ő szótárunkban ezidáig az új nyelvi anyag bemutatásának, gyakorlásának és használatának sorrendjére utalt (*Presentation, Practice, Production*). Jó lenne, ha a *Power, Pedagogy & Practice* három P-je ugyanilyen elterjedt fogalomná válhatna a körükben.

Enyedi Ágnes